

20 Αυγούστου 2014

Θεολογική προσέγγιση της Συνθετικής Βιολογίας

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, για την εμβάθυνση στην βιοηθική προβληματική της συνθετικής βιολογίας, χρειάστηκε η μελέτη της ελληνικής γλώσσας και ορολογίας, η οποία διακρίνει ανάμεσα στη ζωή και τον βίο. Η συνθετική βιολογία όπως και η βιοηθική ως πρώτο συνθετικό τους έχουν την λέξη βίος. Η ορθόδοξη εκκλησία προσέλαβε τη ελληνική γλώσσα στο σύνολό της και την έκανε γλώσσα του ευαγγελίου και της θεολογίας της. Όχι μόνον την προσέλαβε, αλλά και σε πολλούς όρους έδωσε νέο νόημα, σε σημείο που να ξεχαστεί το παλαιό^[1].

Ο ανθρώπινος βίος στο σύνολό του αποτέλεσε το κέντρο του ενδιαφέροντος της ορθόδοξης θεολογίας και της ποιμαντικής της Εκκλησίας. Η βιοηθική ασχολείται με ζητήματα τα οποία επηρεάζουν βαθειά τον άνθρωπο τόσο στην φύση του όσο και στην βούλησή του, δηλαδή στο ήθος του. Ο σύγχρονος άνθρωπος καλείται να τοποθετηθεί, κάτω από εντελώς νέα δεδομένα, άγνωστα στο παρελθόν, απέναντι στον συνάνθρωπό του, στο φυσικό περιβάλλον και την κοινωνία. Η ορθόδοξη Εκκλησία και η θεολογία της που έχουν ως σκοπό την άρση του ανθρώπου από την παρά φύση κατάσταση της πτώσεως, την διάσωση του κατά φύσιν, όπως αυτό εκφράζεται με την κατ' εικόνα δημιουργία του και την τελική εσχατολογική του αναγωγή στο υπέρ φύσιν, πράγμα που ταυτίζεται με το καθ'ομοίωσιν, δεν θα μπορούσε να μείνει αμέτοχη στις εξελίξεις αυτές.

Βέβαια η βιοηθική, όπως πολλές φορές λέγεται, εισάγει νέες παραμέτρους. Ποτέ, ούτε στο απώτερο, ούτε στο πρόσφατο παρελθόν η Εκκλησία, δεν αντιμετώπισε ζητήματα, όπως αυτά που εγείρει η συνθετική βιολογία. Ποτέ δεν αναρωτήθηκε αν επιτρέπεται να αλλάξουμε τη γονιδιακή ιδιοσύσταση των ζωντανών οργανισμών ή αν είναι ηθικά θεμιτή η δημιουργία νέων, συνθετικών οργανισμών. Η σύγχρονη κοινωνία όπως είδαμε γέννησε την βιοηθική για να ανταπεξέλθει σε αυτά τα

ζητήματα. Τι έπρεπε να κάνει η ορθόδοξη θεολογία;

Αν δούμε την ιστορία της Εκκλησίας σε αδρές γραμμές θα διαπιστώσουμε εύκολα το εξής. Η Εκκλησία δεν υπήρξε στην ουσία της ποτέ αντικοινωνική. Αντιθέτως προσελάμβανε πάντοτε όλη την κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα και την μεταμόρφωνε με την χάρη του Αγίου Πνεύματος. Έτσι στο πεδίο της ηθικής έχουμε την πρόσληψη όλων των *«αληθών, σεμνών, δικαίων, αγνών, προσφιλών και ευφήμων[2]»* του κόσμου και τον εγκεντρισμό τους στο σώμα του Χριστού. Δεν φοβήθηκε η Εκκλησία να προσλάβει στοιχεία ηθικής από τον εβραϊκό, της ρωμαϊκό και προπάντων τον αρχαιοελληνικό κόσμο και να τους προσδώσει νέο χαρακτήρα φιλτράροντάς τα στην νέα εν Χριστώ ανθρωπολογία. Με αυτά τα δεδομένα η ορθόδοξη Εκκλησία δεν δίστασε να συμμετέχει εξ αρχής στον βιοηθικό διάλογο, τόσο σε επίπεδο επίσημης εκπροσώπησης όσο και μέσω των ορθοδόξων θεολόγων και βιοηθικολόγων. Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι στην απέναντι όχθη του Ατλαντικού, όπου πρωτογεννήθηκε η Βιοηθική ως επιστήμη, η ορθόδοξη θεολογία είχε από πολύ νωρίς εκπροσώπηση μέσω του καθηγητή Χριστιανικής Ηθικής στην θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρου της Βοστώνης π. Στυλιανού Χάρακα[3] και του π. Ιωάννου Μπρεκ, επίσης καθηγητή Χριστιανικής Ηθικής στο θεολογικό σεμινάριο του Αγίου Βλαδιμήρου στη Νέα Υόρκη. Μεγάλο ενδιαφέρον επέδειξε για τη βιοηθική και η ορθόδοξη θεολογία εντός των ελληνικών συνόρων, με τις δύο θεολογικές σχολές Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Ιδιαίτερα η τελευταία είχε εισαγάγει την βιοηθική ως μάθημα στις μεταπτυχιακές σπουδές από την δεκαετία του 1990. Έκτοτε καθιερώθηκε η βιοηθική ως μάθημα υποχρεωτικό ή επιλεγόμενο σε όλα τα Τμήματα Θεολογικών Σπουδών, καθώς και στις Ανώτατες Εκκλησιαστικές Ακαδημίες[4].

Παρά το γεγονός της αξιοσημείωτης συμμετοχής της ορθόδοξης Εκκλησίας στον βιοηθικό διάλογο, πρέπει να πούμε ότι οι εφαρμογές της της βιοτεχνολογίας και της συνθετικής βιολογίας μαζί με τα ηθικά τους διλήμματα, είναι γεννήματα της δύσεως. Στην βάση τους βρίσκεται ο δυτικός πολιτισμός, στον οποίον συνυφαίνονται τεχνολογία και καταναλωτισμός, τροφοδοτώντας το ένα το άλλο.

Ως εκ τούτου, τα βιοηθικά προβλήματα είναι προβλήματα του σύγχρονου πολιτισμού. Οι αρχές της βιοηθικής πηγάζουν από τις φιλοσοφικές αρχές του δυτικού κόσμου[5]. Η βούληση της Ορθόδοξης Εκκλησίας και της θεολογίας της να προσεγγίσει στην ρίζα τους τα βιοηθικά προβλήματα για να εκφράσει τις θέσεις της θεωρείται δεδομένη και έχει εκφραστεί[6]. Είναι όμως απαραίτητο πρώτα να διαλεχθεί κριτικά με τις φιλοσοφικές αρχές της δυτικής σκέψης και μετά να προχωρήσει στην ορθόδοξη θεώρηση των επιμέρους βιοηθικών προβλημάτων. Η κριτική αυτή ήδη έχει αρχίσει να πραγματοποιείται και να καρποφορεί στους κόλπους της ορθόδοξης διανόησης αλλά και της ποιμαντικής μέριμνας[7].

[συνεχίζεται]

***Παρατήρηση:** Το παρόν άρθρο αποτελεί συνέχεια του αφιερώματος στη συνθετική βιολογία. Πρόκειται για μια μεγάλη έρευνα, αναθεωρημένη έκδοση μεταπτυχιακής-διπλωματικής εργασίας που κατατέθηκε στο ΕΑΠ και πραγματοποιήθηκε από τον θεολόγο Στέφανο Καραούλη με επιβλέποντες τους Ν. Κόϊο και Αν. Μαρά.

[1] Χωρίς βέβαια να είναι οι μόνοι, από τους πιο χαρακτηριστικούς όρους είναι φύσις, υπόστασις, πρόσωπο, ουσία και ενέργεια, οι οποίοι εξέφρασαν την δογματική συνείδηση της Εκκλησίας και καθόρισαν όλη την ανάπτυξη της δογματικής της θεολογίας. Για περισσότερα βλ. Δημ. Τσάμη, *Εισαγωγή στην Πατερική Σκέψη*, Θεσσαλονίκη Τσάμη, Δημητρίου Γ., *Εισαγωγή στην Πατερική Σκέψη*, Θεσ/νίκη 1990. Γ. Μαρτζέλου, *Ουσία και Ενέργειαι του Θεού κατά τον Μ. Βασίλειο*, Θεσσαλονίκη 2005.

[2] Φιλ. 4,8

[3] Ο π. Στυλιανός Χάρακας, πέραν των βιβλίων σχετικά με την σχέση ηθικής και υγείας, τα οποία συνέγραψε ήταν και από τους βασικούς συνεργάτες της παγκοσμίου φήμης Encyclopedia of Bioethics, στην οποία συνέγραψε το λήμμα Eastern Orthodox Christianity, προβάλλοντας έτσι σε παγκόσμιο επίπεδο τις βασικές θέσεις της ορθόδοξης διδασκαλίας σε σχέση με τα βιοηθικά ζητήματα. Για περισσότερα βλ. Stanley Harakas, "Eastern Orthodox Christianity" sthn *Encyclopedia of Bioethics*, εκδ. McMillan, Νέα Υόρκη ³2004, τ. 2, σ. 691-696.

[4] Βλ. http://www.aeath.gr/documents/ieratikon_spring2010.pdf.

[5] H. Tristram Engelhardt, *Τα θεμέλια της Βιοηθικής*, μτφρ. Πολυξένη Τσαλίκη -

Κιόσογλου, Αθήνα 2007, σ. 64 κ.ε.

[6] Βλ. Νικολάου Κόϊου, Βιοηθική –Συνοδικά Κείμενα Ορθοδόξων Εκκλησιών, Αθήνα 2007.

[7] Η μεγαλύτερη και ενδελεχέστερη τέτοια προσπάθεια έγινε από τον Η.Τ. Engelhardt με το βιβλίο του *Τα θεμέλια της Βιοηθικής*, μτφρ. Πολυξένη Τσαλίκη – Κιόσογλου, Αθήνα 2007.